

Móricz Zsigmond

Az újpesti bútor

Hétfőn megszűnik az asztalos-sztrájk.

Újpest nagyon különös város. Valósággal Budapest küszöbje. Itt találkozik a vidék a fővárossal. A hosszú, alföldi utcákon a kisváros apró és lakályos házacskái, s közöttük s mellettük a gyárváros hatalmas üzemei.

A lakosság is mind a két típust mutatja: a kispolgárság derült és egyszerű vidámsága és a gyári munkás-ság nehéz és borús élete.

Az újpesti iparosok között a legjellemzőbb és a legérdekesebb az asztalosipar. A múlt század hatvanas éveiben kezdődött itt az asztalos-ság legnagyobb mértékben kifejlődni. Már a század elején, magam is emlékszem, hogy az újpesti bútorral nem lehetett versenyezni. Különösen itt készültek az olcsó, szolid kivitelű „betétes” bútorok óriási mennyiségben. Már negyven és hatvan koronáért teljes hálószobát lehetett kapni harminc évvel ezelőtt.

Még ma is van háromszázötven asztalos Újpesten. A háromszázötven közül kétszázötven koldus. A többi száz közt is csak harminc-negyven van, akinek nincs adóssága.

Tönkretette ezt a nemes ipart a gép, és mai kor gazdasági állapota. Az asztalos a legfinomabb iparos, az asztalos az mind művész. Van is az életükben valami bohémság. Műveltek, kifinomult ízlésük, szeretik a szépet. Erre jönnek a gépek, s ma már a munka nyolcvan százalékát el lehet géppel végeztetni.

Az utcákon kocsik járnak, mint asztalos kelléket hordó. Ott megy egy

mester, maga húzza a kis kézikocsit, viszi a géphez előkészíteni. Ez mindent megmond: a mai asztalosmester maga húzza a kézikocsit, mert még inast sem tarthat. És a géphez viszi, mert anélkül egyszerűen versenyképtelen.

Az újpesti asztalos-ság két malomkő közt őrlődik: az egyik az, hogy csak elképzelhetetlen olcsón lehet eladni az árut, a másik az, hogy a nyersanyag ára érthetetlenül nő. Minden a kartell kezében van. És ha a kartell a kezébe vesz valamit, akkor annak mindjárt felszökik az ára.

Hol lehet hát takarékoskodni? Csak a munkánál. Az asztalos nem számítja fel a munkáját, s a segédeknek igyekszik minél kevesebbet fizetni.

A kismester a bútorkereskedők markában van. Az árut ingyen dobálják oda, mert nincs kitartásuk. Kétségbeesésükben kocsira rakják a kész árut, és elmennek vele házalni. El lehet képzelni, hogy milyen árat kap az a mester, aki megáll a kocsi-val a bútorkereskedés előtt, és könyörögve kéri, hogy vegye át tőle... Még jobb annak a mesternek, aki a kereskedőtől utalványt kap a nyersanyagra, s neki szabad összepüfölni a műhelyben a bútort. Ez legalább eladhatja az enyvet. Azt mondja a nagyobb kollégának:

– Van húsz kiló enyvem, odaadom 1,30-ért.

– Hogy adhatja annyiért, hiszen a bolti ára 1,58.

– Nem vettem... Utalványt kaptam a kereskedőtől... Ha el nem adom,

éhen hal a családom. Majd összeragasztom neki valahogy. Azért a pénzért, amit fizet, még az is sok.

Ilyen állapotok közt vannak a mesterek, akik ellen kénytelenek voltak a segédek sztrájkba lépni. Az asztalossegédek fizetése általában 35 és 50 fillér közt mozog, ami azt jelenti, hogy hetenként keresnek 20 és 30 pengőt. Már ez is nagyon kevés, mert a legkisebb egyszobás lakás ára 30 pengő egy hónapra. Feleséggel, gyermekkel szinte lehetetlen 20 pengőből megélni. Nem emberi módon, de a legszükségesebb táplálékot, a kenyeret és sőt alig tudja belőle fedezni.

De az igazi baj ott van, hogy a segédnek nagy része még 35 fillért sem kap, csak 30-at, 24-et, sőt van olyan is, aki 20-at s 18-at kap. Vagyis hetenként 10-12 pengőt. Hogy valamivel gyarápítsa, kénytelen tizenkét, sőt tizenhat órát is dolgozni. Sőt olyan abnormális esetek is vannak, hogy a mester felveszi a segédet családtagnak, s ad neki kosztot, kvártélyt. Kvártély a gyaluforgácson. A koszt, az köménymagos leves, főzelék, tészta. És pénzül 4-5 pengő egy hétre. Ellenben a mester szorgalmas, szegény feje, felkél reggel ötkor és dolgozik este nyolcig-tízig. S vele a „családtag-segéd”.

Van, akinél leteszik neki a feketekávé hétfőn reggel az asztalra, és szombaton este kap egy pengőt. S ezt nem is a békétlen segéd mondja, hanem egy nagy mester.

Vannak utcák, ahol minden második ház asztalosműhely. Egész sorozatát jártam be ezeknek a műhelyeknek,

s azt a meglepő dolgot láttam, hogy a kismestereknél, ahol csak három-négy segéd dolgozik, ott mindenütt folyik a munka. Még a gyárakban is. A legnagyobb gyárban, ahonnan a sztrájk kiindult, a Müller-féle gyárban 340 gyalupad van. Ebből már az utóbbi időben csak száznyolcvan dolgoztak – hetven-nyolcvan ma is dolgozik. A többi gyár is korlátozva van ugyan, de tudja folytatni a munkát. Csak a gépek szünetelnek.

Voltam egy kismesternél, ahol a régi szép életet láttam. Saját ház, tehermentes, kert, gyümölcsfák, vidám unokák, füttyös munka a műhelyben, két gép is serényen sívít. Minden mesternek így kellene élni.

Aztán elmentem a Munkások Otthonába. Százötven-kétszáz szomorú és csüggedt fiatalember. Vagy két órát töltöttem köztük és szívemet marcangolta a csönd, a lehangoltság. Mindenki kap ebédre negyed kiló kenyeret és tíz deka sajtot vagy túrót. Elfogyasztják és ülnek tovább, halkán beszélgetve.

Rettenetes kép. Mintha a kútba szállott volna le az ember. Kísérteti. Kívánságuk, hogy 20 pengő legyen a minimális heti fizetés. Pontosán 40 fillér, s heti 53 óra. Vagyis 21,20 pengő.

Két hete várják a döntést, és ezt sem tudják elérni.

Nem földműves napszámosok, hanem képzett, intelligens, szellemi igényekkel bíró s kvalifikált, finom munkát végző emberek.

Pesti Napló, 1934. június 10.